

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕЖІ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ: БАЛАНС МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ІНТЕРЕСАМИ ТА ПРАВАМИ ОСОБИ

Олександр Сергійович ШАДРІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Конституційно-правові межі продовження строків дії запобіжних заходів становлять важливий аспект кримінального процесу, що викликає значний інтерес серед науковців та практиків. Це питання стосується пошуку балансу між забезпеченням правопорядку, державними інтересами та захистом прав і свобод людини. Запобіжні заходи, такі як тримання під вартою, обмежують свободу осіб, підозрюваних або обвинувачених у вчиненні злочину, і можуть мати суттєвий вплив на їх права, зокрема на право на свободу та особисту недоторканність.

Конституційні гарантії прав людини є основою для правових меж продовження строків дії запобіжних заходів. Основний закон України Конституція проголошує, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Це право може бути обмежене лише у випадках, передбачених законом, і лише за рішенням суду. Водночас важливо підкреслити, що будь-яке обмеження прав повинно бути пропорційним, обґрунтованим та необхідним в демократичному суспільстві. Однією з ключових проблем продовження строків дії запобіжних заходів є оцінка необхідності цього заходу на кожному етапі кримінального провадження. Суд, ухвалюючи рішення про продовження строку, повинен керуватися принципом пропорційності, враховуючи як інтереси держави у забезпеченні правосуддя, так і індивідуальні права підозрюваної або обвинуваченої особи. Продовження строків тримання під вартою не повинно бути автоматичним чи необґрунтованим, адже це може призвести до надмірного обмеження особистої свободи та порушення права на справедливий судовий розгляд.

На нашу думку, міжнародні стандарти, такі як Європейська конвенція з прав людини, встановлюють, що обмеження свободи допускається тільки у виняткових випадках, коли інші, менш обтяжливі заходи, є недостатніми для забезпечення правосуддя. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини, держави мають обов'язок довести необхідність продовження тримання під вартою в кожному конкретному випадку, надаючи достатньо підстав для такого рішення. Важливу роль тут відіграє обґрунтованість ризиків, на які посилається сторона обвинувачення, зокрема ризик утечі, знищення доказів або повторення злочину. Крім того, українське законодавство встановлює певні часові межі для тримання під вартою під час судового розслідування. Строки можуть бути продовжені, але лише за наявності вагомих підстав і з урахуванням інтересів правосуддя. Важливим є те, що кожне таке рішення повинно бути ретельно обґрунтоване судом, з

детальним аналізом усіх обставин справи, що виправдовують необхідність подальшого тримання особи під вартою.

Проблематика продовження строків дії запобіжних заходів також тісно пов'язана з правом на захист та справедливий суд. Учасники кримінального процесу повинні мати можливість оскаржувати рішення про продовження строків, а суд зобов'язаний розглядати такі скарги в найкоротший термін. Це питання стає ще більш актуальним в умовах військового стану, коли забезпечення національної безпеки може вступати в конфлікт з правами осіб, залучених до кримінального процесу. Тому конституційно-правові межі продовження строків тримання під вартою повинні бути чітко визначені, щоб уникнути зловживань та необґрунтованих обмежень прав людини. Баланс між державними інтересами та правами особи у питаннях продовження строків запобіжних заходів є ключовим елементом забезпечення справедливості в кримінальному процесі. Недостатньо обґрунтовані або надмірно тривалі строки тримання під вартою можуть негативно вплинути на довіру суспільства до правосуддя та порушити базові права людини. З іншого боку, недостатнє забезпечення інтересів правосуддя може призвести до втрати можливості ефективного розслідування та переслідування злочинців, що становить загрозу для суспільства та держави в цілому.

Отже, продовження строків дії запобіжних заходів має здійснюватися в умовах чітко визначених правових рамок, що забезпечують баланс між правами особи та державними інтересами. Судові органи повинні діяти відповідно до принципів законності, пропорційності та необхідності, оцінюючи кожен випадок продовження строків індивідуально, з урахуванням усіх обставин справи. Це дозволить уникнути зловживань та забезпечити належний рівень захисту прав людини в умовах кримінального провадження, а також гарантувати справедливий баланс між інтересами суспільства та держави.